

Rapportage

Referendum Europese Grondwet

Kwantitatief onderzoek – meting IV

Project 1041
12 mei 2005

Een onderzoek in opdracht van **Rijksvoorlichtingsdienst, Dienst Publiek en Communicatie**, te **Den Haag**.

© Auteursrechten voorbehouden.

Niets uit dit rapport mag worden veeleenvoudigd en/of openbaargemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van onderstaand ministerie / onderstaande instantie.

Voor nadere inlichtingen en/of verzoeken om exemplaren van dit rapport kunt u zich wenden tot Rijksvoorlichtingsdienst / Dienst Publiek en Communicatie.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Inleiding.....	4
1.1. Onderzoeksdoel en opzet	4
1.2. Weging	4
1.3. Subgroepen	5
2. Resultaten	6
2.1. Bekendheid en informatiebehoefte	6
2.2. <i>Referendum en stemintentie I (voor toelichting Europese Grondwet)</i>	8
2.3. <i>Kennis en verwachtingen van de Europese Grondwet (voor toelichting)</i>	10
2.4. <i>Houding ten aanzien van de Europese Grondwet (na toelichting)</i>	12
2.4.1. <i>Rapportcijfers voor de doelen van de Europese Grondwet</i>	13
2.5. <i>Kennis en verwachtingen van het Referendum</i>	14
2.6. <i>Stemintentie II (na toelichting Europese Grondwet)</i>	16
2.6.1. <i>Uitslag op basis van stemintenties</i>	17
2.6.2. <i>Waar laat men zich nog door beïnvloeden</i>	17
2.7. <i>Samenvatting van de Europese Grondwet</i>	19
2.8. <i>Samenvatting percentages</i>	20
3. Vragenlijst	22

Voorwoord

In opdracht van de **Rijksvoorlichtingsdienst** hebben MarketResponse Nederland BV en The SmartAgent Company in het kader van de Belevingsmonitor kwantitatief onderzoek uitgevoerd met betrekking tot de **Europese Grondwet** en het **Referendum**. In het voorliggende rapport wordt verslag gedaan van de vierde meting die eind april/ begin mei 2005 is uitgevoerd.

Naast deze rapportage is een tabellenboek opgeleverd.

Leusden, 12 mei 2005

ir. G.P. Schieven
(Research Manager)

drs. R.P. Wendte
(Research Consultant)

1. Inleiding

1.1. Onderzoeksdoel en opzet

Het doel van dit belevingsonderzoek is:

Het krijgen van inzicht in de houding van burgers ten opzichte van de Europese Grondwet en het daaraan gekoppelde Referendum, evenals de (achterliggende) motieven die leiden tot deze houding.

De belangrijkste kernvragen die centraal stonden zijn:

- Bent u van plan om te gaan stemmen bij het Referendum (+ motivatie)?
- Gaat u voor of tegen de Europese Grondwet stemmen (+ motivatie)?
- Wat zijn de belangrijkste verschuivingen ten opzichte van de vorige (vergelijkbare) metingen in januari, maart en april 2005¹?

Het onderzoek is telefonisch uitgevoerd onder 798 respondenten van 18 jaar en ouder die geworven zijn uit De Onderzoek Groep, een representatieve afspiegeling van Nederland. De gemiddelde gesprekstijd bedroeg 15 minuten. Het onderzoek heeft plaatsgevonden van 26 april tot en met 7 mei 2005.

1.2. Weging

Om op basis van het steekproefonderzoek uitspraken over de Nederlandse bevolking te kunnen doen, is het van belang dat de steekproef representatief is. Dit betekent dat de steekproef qua samenstelling zoveel mogelijk moet overeenkomen met de populatie Nederlanders. Om dit te realiseren is binnen De Onderzoek Groep een steekproef getrokken die een goede afspiegeling vormt van de Nederlandse bevolking (basis: Minicensus) op variabelen als geslacht, leeftijd, gezinsgrootte, opleiding, werkzaamheid en Nielsen. Echter, door differentiële non-response wijkt de netto gerealiseerde steekproef qua samenstelling altijd iets af van de populatie. Om de invloed hiervan op de totaalresultaten te corrigeren zijn de resultaten gewogen.

De resultaten van dit onderzoek kunnen worden geprojecteerd op de totale (Nederlandstalige) bevolking, van 18 jaar en ouder. Let wel, in De Onderzoek Groep, en derhalve in de respondentengroep, is het aandeel 'niet westerse allochtonen' sterk ondervertegenwoordigd.

¹ In januari, maart en april 2005 zijn vergelijkbare metingen uitgevoerd. Door (kleine) veranderingen in de vraagstelling en -volgorde alsmede het gebruik van de term Europese Grondwet in plaats van Europees Grondwettelijk verdrag (zoals in meting 1), dient de vergelijking tussen de metingen met enige voorzichtigheid gemaakt te worden.

1.3. Subgroepen

De resultaten worden op totaalniveau gerapporteerd en daar waar interessant verbijzonderd naar relevante subgroepen daaruit, zoals naar huidige politieke voorkeur. Deze huidige politieke voorkeur is gebaseerd op de vraag: “Op welke politieke partij zou u stemmen als er vandaag Tweede Kamerverkiezingen zouden zijn?”.

Net als bij de derde meting zijn de resultaten niet geanalyseerd naar de BSR®-burgersegmenten. Voor de typerende verschillen tussen deze burgersegmenten als het gaat om houding en gedrag ten aanzien van de Europese Grondwet en het Referendum wordt verwezen naar voorgaande rapportages.

Significante verschillen (95% betrouwbaarheidsniveau) worden in de rapportage vermeld (vetgedrukte percentage in de tabellen).

2. Resultaten

2.1. Bekendheid en informatiebehoefte

Bijna vier op de vijf burgers (**78%**) hebben inmiddels iets gehoord of gelezen over de Europese Grondwet (tegen 56% in de aprilmeting). Van deze groep volgt 21% de berichtgeving over het onderwerp vaak, 36% soms en 43% niet.

De 'spontane' bekendheid is duidelijk gestegen: vier op tien ondervraagden (**42%** tegen 25%) noemen spontaan de Europese Grondwet wanneer gevraagd wordt naar actuele thema's in de context van de Europese Unie (28% heeft positieve associaties; 12% negatieve associaties). De geholpen bekendheid is eveneens sterk gestegen van 56% naar **78%**.

Het aantal ondervraagden dat aangeeft zich slecht geïnformeerd te voelen over de Europese Grondwet blijft in de meerderheid maar is gedaald ten opzichte van de aprilmeting (**52%** tegen 69%)². Ruim de helft zou meer willen weten over de Europese Grondwet (**54%**); ook dit aandeel is gedaald.

Informatie wil men bij voorkeur via folders/ brochures (69%), televisie (60%) of kranten (48%). Internet (30%), radio (26%) en opiniebladen (23%) zijn voor de ondervraagden minder belangrijke informatiekanalen. Onder 50 plussers zijn kranten (**58%**) en radio (**34%**) relatief populair. In de groep tussen de 30 en 50 geldt dit voor internet (**37%**).

De vraag naar websites waarop de 'internetters' informatie zouden zoeken levert wederom een lange lijst met sites op: het meest genoemd zijn: zoekprogramma's, zoals Google' (18%), 'website van ministerie of overheid' (13%), 'nieuwssites (zoals Nova, NU, NOS, RTL)' (13%), 'www.europeseunie.nl' (10%) en 'EU-site' (10%).

Tabel 1. Bekendheid en informatiebehoefte

*Basis: alle respondenten
Significanties tussen meting 3 en 4 in **vet cursief***

	M1 (januari)	M2 (maart)	M3 (april)	M4
Heeft in de laatste maanden iets gehoord of gelezen over de Europese Grondwet (%)	46	65	56	78
Indien bekend: Volgt berichtgeving rond de Europese Grondwet niet bewust (%)	49	46	48	43
Voelt zich slecht geïnformeerd over de Europese Grondwet (%)	71	68	69	52
Zou meer willen weten over de Europese Grondwet (%)	62	-	61	54

² Ter vergelijking: 48% voelt zich slecht geïnformeerd over de Europese Unie.

Huidige politieke voorkeur

In deze meting valt op dat SP-stemmers vaker iets hebben gehoord of gelezen over de Europese Grondwet (**88%**). Relatief veel PvdA-ers voelen zich slecht geïnformeerd (**60%**).

Tabel 2. Bekendheid en informatie-behoefte x huidige politieke voorkeur - %

*Per partij afwijking t.o.v. totaal kolom significantie in **vet cursief***

	Alle respondenten	CDA (n=112)	PvdA (n=189)	VVD (n=96)	SP (n=72)	D66 (n=24)*	Groen Links (n=45)*	Christen Unie (n=17)*	Groep Wilders (n=21)*	SGP (n=9)*	LPF (n=8)*	Weet niet (n=155)
Heeft in de laatste maanden iets gehoord of gelezen over de Europese Grondwet	78	0	-5	+6	+10	+4	+7	+6	-2	-15	+4	0
Indien bekend: Volgt berichtgeving rond de Europese Grondwet niet bewust	43	+2	+2	-2	-6	-32	-13	-19	-17	-19	+57	+13
Voelt zich slecht geïnformeerd over de Europese Grondwet	52	-3	+8	-7	-9	-19	+6	-12	+9	-16	+23	+2

* = beperkt aantal respondenten; deze percentages zijn slechts indicatief

Houding ten opzichte van de Europese Unie

De mensen met een negatieve houding ten opzichte van de Europese Unie voelen zich vaker slecht geïnformeerd (**62%**) dan mensen met een positieve houding (42%)

Tabel 3. Bekendheid en informatiebehoefte x houding ten opzichte van de Europese Unie - %

*Basis: alle respondenten
Afwijkingen t.o.v. totaal kolom
Significantie in **vet cursief***

	Alle respondenten	Positief (34%, n=270)	Neutraal (43%, n=343)	Negatief (19%, n=151)
Heeft in de laatste maanden iets gehoord of gelezen over de Europese Grondwet	78	+5	-3	+3
Indien bekend: Volgt berichtgeving rond de Europese Grondwet niet bewust	43	-14	+10	0
Voelt zich slecht geïnformeerd over de Europese Grondwet	52	-10	+3	+10

2.2. Referendum en stemintentie I (voor toelichting Europese Grondwet)

Vergelijkbaar met de bekendheid van de Europese Grondwet is de bekendheid van het Referendum wederom gestegen. Ruim viervijfde van de ondervraagden heeft gehoord van het referendum (**85%** tegen 67% in de aprilmeting). Het merendeel heeft iets gehoord via de televisie (83%) en/of kranten (57%). Opvalt dat 45% folders/ brochures noemen als bron. Tot slot worden radio (43%), internet (9%) en opiniebladen (9%) genoemd.

Na een korte introductie: “Op 1 juni 2005 wordt in Nederland een referendum gehouden waarin burgers voor of tegen de Europese Grondwet kunnen stemmen” is gevraagd naar de eerste stemintentie (I).

Het aantal mensen dat zegt ‘zeker’ te gaan stemmen is toegenomen van 47% naar **53%**. In totaal zegt ruim driekwart (78%) van de mensen dat ze zeker of waarschijnlijk gaan stemmen. Dit percentage is vergelijkbaar met de vorige meting (75%). Opgemerkt dient te worden dat het hier gaat om *stembereidheid*; de daadwerkelijk opkomst zal lager zijn.

Aan de ondervraagden die aangeven zeker of waarschijnlijk te gaan stemmen is vervolgens gevraagd of zij voor of tegen de Europese Grondwet gaan stemmen. Het aandeel tegenstemmers is duidelijk toegenomen (van 26% naar **35%**) en ligt nu op gelijk niveau met het aandeel voorstemmers (34%). Nog maar een kwart (**24%**) geeft aan het nog niet te weten.

Onder de groep ondervraagden die zegt *zeker* te gaan stemmen (53%) is het verschil tussen het aantal voor- en tegenstemmers duidelijker: **40%** stemt tegen, 35% voor en 20% geeft aan het nog niet te weten.

Tabel 4. Bekendheid Referendum en stemintentie I (voor info) - %	M1 (januari)	M2 (maart)	M3 (april)	M4
<i>Basis: alle respondenten</i> <i>Significanties tussen meting 3 en 4 in vet cursief</i>				
Heeft al eerder gehoord over dit referendum	32	74	67	85
Gaat zeker stemmen	53	50	47	53
Gaat waarschijnlijk of zeker wel stemmen (subtotaal)	79	76	75	78
Gaat waarschijnlijk of zeker <i>niet</i> stemmen (subtotaal)	16	17	20	18
Gaat <i>zeker niet</i> stemmen	8	8	7	9
Allen die waarschijnlijk of zeker gaan stemmen (78%; n=622):				
Voor	29	44	39	34
Tegen	20	23	26	35
Blanco/ neutraal	3	5	5	6
Weet niet	49	27	30	24
Allen die zeker gaan stemmen (53%; n=423):				
Voor	32	43	40	35
Tegen	23	29	31	40
Blanco/ neutraal	3	6	3	5
Weet niet	29	22	25	20

Noot: Door afronding kan totaal over kolom licht afwijken van 100%, achterliggende percentages tellen op tot 100%.

Huidige politieke voorkeur

De steun voor het referendum is het hoogst onder de huidige CDA-aanhang; ruim de helft zegt voor te stemmen (**56%**). Daarentegen zegt de helft van de SP-ers tegen te stemmen (**51%**).

Tabel 5. Bekendheid Referendum en stemintentie (I) x huidige politieke voorkeur - %

Per partij afwijking t.o.v. to-taalkolom. Significanties in **vet cursief**

	Alle respondenten	CDA (n=112)	PvdA (n=189)	VVD (n=96)	SP (n=72)	D66 (n=24)*	Groen Links (n=45)*	Christen Unie (n=17)*	Groep Wilders (n=21)*	SGP (n=9)*	LPF (n=8)*	Weet niet (n=155)
Heeft al eerder gehoord over dit referendum	85	+3	-4	+3	+7	+11	+12	+12	+10	+15	-6	-6
Gaat zeker stemmen	53	-10	+1	+12	+15	+30	+11	+2	+18	+6	-5	-11
Gaat waarschijnlijk of zeker wel stemmen (subtotaal)	78	+3	+4	+13	+7	+18	0	-2	+4	-2	-21	-9
Gaat waarschijnlijk of zeker <i>niet</i> stemmen (subtotaal)	18	-4	-4	-12	-4	-14	+4	0	-7	-9	+25	+5
Gaat <i>zeker niet</i> stemmen	9	-1	-1	-5	-5	-9	+9	+9	-3	0	+9	+1
Allen die waarschijnlijk of zeker gaan stemmen (78%; n=622):												
Voor	34	+22	+4	+6	-16	+12	+9	-24	-34	-34	+4	-9
Tegen	35	-13	-2	-6	+16	-19	-13	+7	+45	+65	+12	+4
Blanco / neutraal	6	0	-1	+5	-5	+1	+4	+7	+10	*	+10	-1
Weet niet	24	-8	0	-3	+6	+7	0	+12	-19	*	*	+7

* = beperkt aantal respondenten; deze percentages zijn slechts indicatief

2.3. Kennis en verwachtingen van de Europese Grondwet (voor toelichting)

De kennis en verwachtingen van de Europese Grondwet bij de respondenten is onderzocht door zes stellingen voor te leggen.

Stelling: Door de Europese Grondwet krijgt de EU een Minister van Buitenlandse zaken.

Bijna de helft van respondenten (53%) denkt – terecht – dat er een Minister van Buitenlandse Zaken komt. Eenderde (36%) denkt echter dat dit niet waar is.

Stelling: Door de Europese Grondwet komt er een Europees leger.

De meerderheid van de ondervraagden (63%) denkt – terecht – niet dat er een Europees leger komt (30% denkt dit wel, 7% weet niet). Deze percentages zijn identiek aan voorgaande meting.

Stelling: Volgens de Europese Grondwet kan een lidstaat de Europese Unie verlaten als het dat wil.

Het percentage ondervraagden dat – terecht – denkt dat dit waar is, is significant gestegen van 47% naar 52% (39% denkt dat het niet kan, 10% weet het niet).

Stelling: Dankzij de Europese Grondwet kunnen burgers straks direct de Voorzitter van de Europese Raad kiezen.

43% denkt dat dit waar is, 44% denkt dat dit niet waar is. Deze percentages zijn vergelijkbaar met meting 3. Opvallend is dat relatief veel voorstemmers (47%, stemintentie I) denken dat ze de Voorzitter direct kunnen kiezen. Dit zou er op kunnen duiden dat deze verwachting een reden is om voor de grondwet te stemmen.

Stelling: Als de Europese Grondwet niet wordt aangenomen, komt Turkije ook niet bij de Europese Unie.

Nog steeds weet meer dan de helft van de ondervraagden (61%) dat dit niet waar is. 30% ziet wel een relatie tussen de Europese Grondwet en de toetreding van Turkije; in de vorige meting was dit nog 35%.

Stelling: Als Nederland de Europese Grondwet afwijst, komt Nederland geïsoleerd te staan in Europa.

Deze stelling wordt door een ruime meerderheid van de ondervraagden (65% ten opzichte van 58% in meting 3) als 'niet waar' bestempeld. Eenderde (31%) denkt echter wel dat Nederland geïsoleerd komt te staan als de Europese Grondwet wordt afgewezen; het zijn voornamelijk de voorstemmers die hier 'bang' voor zijn (41%).

Dit zou er op kunnen duiden dat dit een (negatief) argument is om voor de grondwet te stemmen.

2.4. Houding ten aanzien van de Europese Grondwet (na toelichting)

Tijdens het interview is de volgende toelichting op de Europese Grondwet voorgelezen aan de respondent:

*Ik zal in een paar zinnen proberen uit te leggen wat de Europese Grondwet inhoudt.
De Europese Grondwet vervangt de Europese verdragen die er nu zijn.
Voorbeelden van zaken die in de Europese Grondwet worden geregeld zijn dat de besluitvorming in de Europese Unie wordt vereenvoudigd en de bevoegdheden van het Europese Parlement worden uitgebreid. Op een aantal punten komt het vetorecht te vervallen; Nederland behoudt echter het vetorecht over een aantal belangrijke onderwerpen. Daarnaast worden in de Europese Grondwet grondrechten vastgelegd voor de burgers van de Europese Unie en wordt er geregeld dat er meer zaken Europees aangepakt worden, zoals asielbeleid en terrorisme.*

Het percentage mensen dat denkt de Europese Grondwet de Nederlandse Grondwet zal vervangen is toegenomen van 26% tot **32%**. Het zijn wederom vooral de tegenstemmers (41%) die dit denken.

Dit kan er op duiden dat dit een (onterecht) argument is om tegen de grondwet te stemmen.

Na het horen van de toelichting geeft nog maar een krappe meerderheid van de ondervraagden (51% versus 59% in de vorige meting) aan het belangrijk te vinden dat de Europese Unie een Europese Grondwet krijgt. Het zijn vooral degenen met een positieve houding ten opzichte van de Europese Unie die het belang inzien (76% versus 24% met een negatieve houding). Ook relatief veel jongeren (<30 jaar) vinden het belangrijk (60%).

Wanneer gevraagd wordt of men voor- of tegenstander van de Europese Grondwet is, noemt nog maar vier op de tien (42%, versus 52% in aprilmeting) zichzelf voorstander. Het aandeel tegenstanders stijgt van 26% naar **36%**. De overigen zijn neutraal of weten het niet (22%). Ook op basis van deze vraag kan geconcludeerd worden dat de steun voor de Europese Grondwet afneemt.

Tabel 6. Houding tav Europese Grondwet	M1 (januari)	M2 (maart)	M3 (april)	M4
<i>Basis: alle respondenten Significanties tussen meting 3 en 4 in vet cursief</i>				
Verwacht dat de Europese Grondwet de Nederlandse Grondwet gaat vervangen (% nee)	65	69	71	66
Vindt het belangrijk dat de Europese Unie zo'n Europese Grondwet krijgt (%)	67	60	59	51
'Voorstander' van de Europese Grondwet (%)	61	54	52	42

De belangrijkste redenen die 'spontaan' door de voorstanders worden aangevoerd komen overeen met de vorige metingen, maar de frequenties zijn op enkele plaatsen gewijzigd:

- meer eenheid/ uniformiteit/ afstemming in Europa (45% versus 41% in de aprilmeting);
- ik ben voor Europa/ meer Europese samenwerking (15% gebleven);
- het leidt tot een sterkere positie van Europa in de wereld (12% versus 16%);
- Europese aanpak van problemen zoals criminaliteit en terrorisme (12% versus 14%).

De meest genoemde redenen van de tegenstanders zijn:

- Nederland krijgt minder macht / minder te zeggen in Europa (24% gebleven);
- Nederland verliest eigen identiteit (22% versus 16% in de aprilmeting);
- Geen voordeel voor Nederland (15% versus 12%);
- De grote landen krijgen het voor het zeggen (12% versus 16%);
- Nederland moet betalen/ opdraaien voor de armere landen (7% versus 14%).

2.4.1. Rapportcijfers voor de doelen van de Europese Grondwet

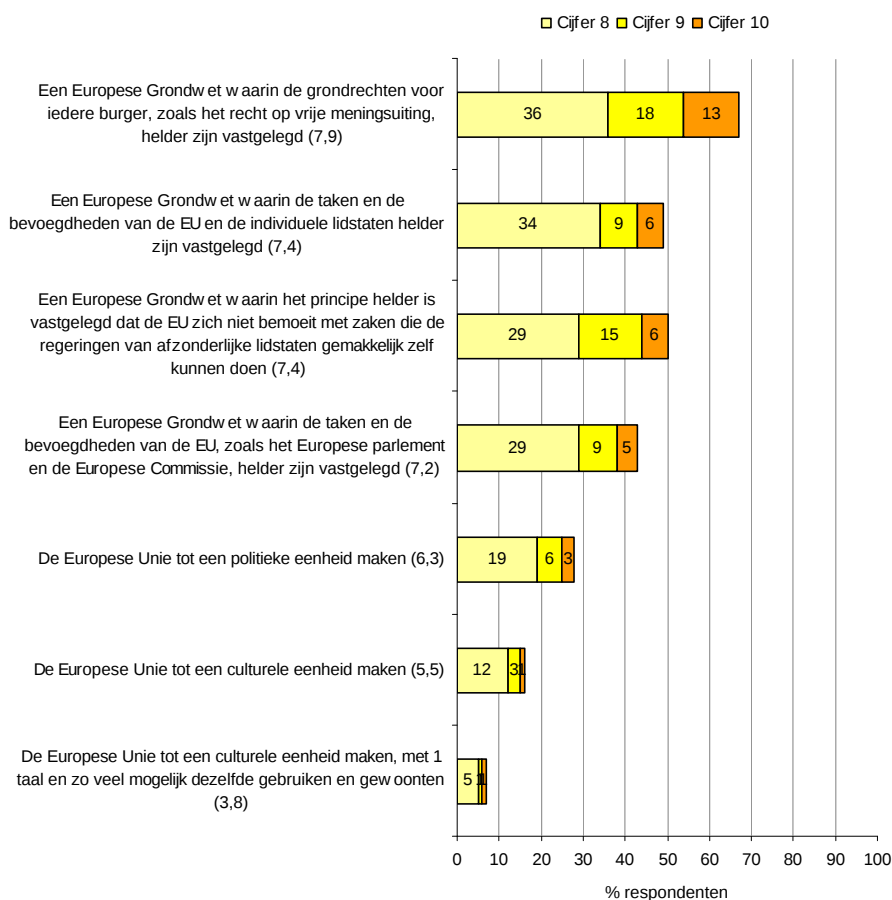
In overeenstemming met de aprilmeting is gevraagd naar het belang van een aantal (mogelijke) invullingen/ doelen van de Europese Grondwet, uitgedrukt in een rapportcijfer. De stellingen zijn afkomstig uit het onderzoek 'Kwantitatieve Nulmeting Europese Betrokkenheid' (Ministerie van Buitenlandse Zaken, April 2003).

Figuur 1 geeft een overzicht van de gegeven rapportcijfers 8 t/m 10. Tevens is het gemiddelde rapportcijfer weergegeven.

De resultaten zijn vergelijkbaar met de voorgaande meting: Men hecht het meest belang aan 'een Europese grondwet waarin de grondrechten voor iedere burger, zoals het recht op vrije meningsuiting, helder zijn vastgelegd en het minst aan het doel: 'de Europese Unie tot een culturele eenheid maken'.

Figuur 1. Belang invullingen Europese Grondwet

Basis: alle respondenten

2.5. Kennis en verwachtingen van het Referendum

Het blijft voor de meeste Nederlanders onduidelijk van wie het referendum uit gaat. Ruim eenderde van de ondervraagden (37%) denkt dat het referendum wordt uitgeschreven door de Nederlandse regering (versus 32% in de vorige meting), 18% denkt dat het van de Europese Unie uitgaat, 6% noemt de Europese Commissie en 4% de Tweede Kamer. Bijna een op de drie (28%) antwoordt dat ze geen idee heeft.

Net als in de vorige meting denken zes van de tien ondervraagden (61%) (te-recht) dat de uitslag van het referendum niet bindend is, en dat de regering deze dus naast zich neer kan leggen.

Het wel of niet bindend zijn van het referendum lijkt niet van invloed op de stembereidheid. Wel is er een samenhang met de stemrichting: relatief veel voorstemmers (40%) leven in de veronderstelling dat de uitslag bindend is.

Het vertrouwen van de ondervraagden dat de regering de uitslag van het referendum zal volgen is niet groot: meer dan de helft (56%) denkt dat de Tweede

Kamer het verdrag toch zal goedkeuren wanneer een meerderheid van de Nederlanders tegenstemt. Dit vermoeden leeft sterker onder tegenstemmers (65%) dan voorstemmers (50%).

Ruim eenderde van de respondenten (36%) verwacht dat de Tweede Kamer de negatieve uitslag zal respecteren en het verdrag niet zal goedkeuren. Ten opzichte van de vorige meting treden geen significante verschillen op.

Volgens **35%** ondervraagden (versus 41% in de vorige meting) ligt de uiteindelijke beslissing over de invoering van de Europese Grondwet in Nederland bij de Nederlandse regering/ het kabinet. Ruim eenderde (**38%**) denkt dat het Nederlands parlement/ de Tweede Kamers hierover beslist. Bijna een kwart van de ondervraagden staat verder weg van 'de waarheid': 10% denkt dat de Europese Unie beslist en 14% gaat er vanuit dat de burgers het laatste woord hebben.

2.6. Stemintentie II (na toelichting Europese Grondwet)

Aan het einde van het interview, nadat de respondent enigszins meer te weten is gekomen over de Europese Grondwet en het referendum, is opnieuw gevraagd naar de stembereidheid en stemvoorkeur. In tabel 7 staan de resultaten van de vier metingen.

Tabel 7. Stemintentie II (na info) - %	M1 (januar)	M2 (maart)	M3 (april)	M4
<i>Basis: alle respondenten</i> <i>Significanties tussen meting 3 en 4 in vet cursief</i>				
Gaat zeker stemmen	61	54	54	58
Gaat waarschijnlijk of zeker wel stemmen (subtotaal)	87	83	82	81
Gaat waarschijnlijk of zeker <i>niet</i> stemmen (subtotaal)	11	14	15	15
Gaat <i>zeker niet</i> stemmen	6	6	6	9
Allen die waarschijnlijk of zeker gaan stemmen (81%; n=651):				
Voor	56	56	53	41
Tegen	20	25	25	36
Blanco/ neutraal	2	5	4	7
Weet niet	22	14	17	16
Allen die zeker gaan stemmen (58%; n=466):				
Voor	58	55	52	39
Tegen	21	27	30	40
Blanco/ neutraal	2	5	4	7
Weet niet	18	12	15	15

Noot: Door afronding kan totaal over kolom licht afwijken van 100%, achterliggende percentages tellen op tot 100%.

2.6.1. Uitslag op basis van stemintenties

De stembereidheid is gelijk gebleven ten opzichte van de vorige meting; 81% zegt waarschijnlijk of zeker te gaan stemmen³. In de stemverdeling zien we wel een duidelijke verschuiving: het aandeel tegenstemmers is significant toegenomen van 25% tot **36%** van de mensen die zeggen zeker of waarschijnlijk te gaan stemmen. Het aandeel voorstemmers is diensgevolge afgenomen van 53% naar **41%**. Op basis van deze stemintenties mag dus een positieve uitslag van het referendum verwacht worden. Echter, zoomen we in op de groep mensen die zegt 'zeker' te gaan stemmen, dan zal het er om gaan spannen: 39% van deze groep stemt voor, 40% tegen.

Deze 'close finish' zien we ook terug in de vraag naar de uitslag die men verwacht in Nederland: **44%** (versus 53% in de vorige meting) verwacht dat de meerderheid van de Nederlanders voor gaat stemmen, **45%** (versus 36% in de vorige meting) verwacht dat de meerderheid tegen gaat stemmen. Voor de volledigheid: 7% verwacht een fifty-fifty uitslag en 5% weet het niet.

2.6.2. Waar laat men zich nog door beïnvloeden

Zoals gezegd geeft in totaal 41% van de ondervraagden aan dat ze 'voor' de Europese grondwet gaan stemmen: 47% hiervan zegt dit 'zeer zeker' te weten en nog eens 42% weet het 'een beetje zeker'.

Voorstemmers geven aan dat ze hun uiteindelijke keuze nog laten beïnvloeden door:

- De inhoud van de Europese grondwet (36%);
- De gevolgen van de Europese grondwet voor Nederland (13%);
- De informatie die ze nog ontvangen (11%);
- De argumenten van voor- en tegenstanders (8%);
- Wat er in de media nog over gezegd wordt (5%);
- Welke politieke partijen voor of tegen zijn (3%);
- De uitslag van referenda in andere landen (1%).

Het aandeel tegenstemmers ligt op 36%. De tegenstemmers zijn, in vergelijking met de voorstemmers, vrij zeker over stem: 57% weet 'zeer zeker' dat ze 'tegen' gaan stemmen, 32% weet het 'een beetje zeker'.

Tegenstemmers laten hun uiteindelijke keuze nog beïnvloeden door:

- De inhoud van de Europese grondwet (22%);
- De gevolgen van de Europese grondwet voor Nederland (22%);
- De mate waarin Nederland eigen baas blijft (13%);
- De informatie die ze nog ontvangen (13%);

³ Opgemerkt dient te worden dat net als bij stemintentie I ook hier sprake is van een 'overschatting', onder andere als gevolg van sociaalwenselijk antwoordgedrag: in werkelijkheid zal van een lagere opkomst uitgegaan moeten worden.

- De argumenten van voor- en tegenstanders (11%);
- Wat er in de media nog over gezegd wordt (5%).

Tenslotte de groep 'twijfelaars': een vijfde (23%) van de stemmers weet nog niet wat ze gaat stemmen (7% blanco, 16% weet niet). Wanneer doorgevraagd wordt geeft **32%** (vorige meting 40%) aan dat ze, bij twijfel, voor gaan stemmen; **31%** (vorige meting 18%) zal tegen stemmen. De overige 37% (vorige meting 42%) weet het echt niet.

Huidige Politieke voorkeur

De stembereidheid is het hoogst onder de huidige VVD en SP-aanhang. Relatief veel SP-ers (50%) zeggen tegen te gaan stemmen en relatief veel CDA-ers (61%) voor.

Tabel 8. Stemintentie (II) x huidige politieke voorkeur - % <i>Per partij afwijking t.o.v. to-taalkolom. Significanties in vet cursief</i>	Alle respondenten	CDA (n=112)	PvdA (n=189)	VVD (n=96)	SP (n=72)	D66 (n=24)*	Groen Links (n=45)*	Christen Unie (n=17)*	Groep Wilders (n=21)*	SGP (n=9)*	LPF (n=8)*	Weet niet (n=155)
Gaat zeker stemmen	58	-4	+1	+12	+16	+28	+16	-8	+13	+1	-10	-12
Gaat waarschijnlijk of zeker wel stemmen (subtotaal)	81	+3	+5	+9	+6	+15	+4	+1	+5	+19	+1	-9
Gaat waarschijnlijk of zeker <i>niet</i> stemmen (subtotaal)	15	-2	-4	-7	-5	-11	-8	+3	-1	*	+3	+8
Allen die waarschijnlijk of zeker gaan stemmen (81%; n=651):												
Voor	41	+20	+6	+8	-17	+11	+7	-34	-27	*	-15	-12
Tegen	36	-18	-2	0	+14	-9	-17	+3	+40	+64	-3	+6
Blanco/ neutraal	7	+2	-2	-1	-4	-3	+4	+5	*	*	+4	+3
Weet niet	16	-3	-3	-7	+8	+1	+6	+26	-6	*	+14	+2

* = beperkt aantal respondenten; deze percentages zijn slechts indicatief

Houding ten opzichte van de Europese Unie

Tabel 9 geeft inzicht in de samenhang tussen de (basis-)houding van mensen ten opzichte van de Europese Unie en de stembereidheid en -voorkeur.

Tabel 9. Stemintentie (II) x houding ten opzichte van de Europese Unie - %				
<i>Basis: alle respondenten</i> <i>Afwijkingen t.o.v. totaal kolom</i> <i>Significantie in vet cursief</i>	Alle respondenten	Positief (34%, n=270)	Neutraal (43%, n=343)	Negatief (19%, n=151)
Gaat waarschijnlijk of zeker stemmen	81	+9	-5	+6
Gaat waarschijnlijk of zeker niet stemmen	15	-6	+4	-3
Weet niet	3	-2	+2	-2
Allen die waarschijnlijk of zeker gaan stemmen (81%; n=651):				
Voor	41	+28	-8	-34
Tegen	36	-20	-3	+46
Neutraal/ weet niet	23	-8	+10	-12

Onder de mensen met een positieve houding ten aanzien van de Europese Unie is de stembereidheid relatief hoog. Een meerderheid van deze groep geeft aan voor de Europese Grondwet te stemmen (**69%**). In de lijn der verwachting stemmen mensen met een negatieve houding tegenover de Europese Unie vaker tegen de Grondwet (**82%**).

2.7. Samenvatting van de Europese Grondwet

Nieuw in deze meting zijn de vragen over de samenvatting van de Europese grondwet, die huis aan huis verspreid is. Zeven op de tien burgers (69%) heeft de samenvatting gezien. Van deze groep heeft 16% de samenvatting helemaal gelezen, 35% deels, maar de meesten (40%) hebben het bewaard om later te lezen. 7% heeft de samenvatting weggegooid.

2.8. *Samenvatting percentages*

Bekendheid Europese Grondwet en Referendum:

- De geholpen bekendheid van de Europese Grondwet is ten opzichte van de aprilmeting gestegen van 56% naar 78%. Dit geldt tevens voor de spontane bekendheid; deze steeg van 25% naar 42% .
- Ook de bekendheid van het Referendum is gestegen, van 67% naar 85%. De meesten hebben iets gehoord hierover via de televisie (83%) en/of kranten (57%) en/of folders (45% tegen 1% in de aprilmeting) of via de radio (43%). Sommigen via internet (9%) en opiniebladen (8%).

Informatiebehoefte:

- De helft van de ondervraagden (52%) voelt zich nog steeds slecht geïnformeerd over de Europese Grondwet (aprilmeting 69%);
- 54% zou meer willen weten over de Europese Grondwet (aprilmeting 61%), bij voorkeur via folders/ brochures (69%), televisie (60%), kranten (48%), internet (30%) of radio (26%).

Kennis, verwachtingen en houding Europese Grondwet:

- 32% van de ondervraagden verwacht dat de Europese Grondwet de Nederlandse Grondwet gaat vervangen.
- 51% vindt het belangrijk dat de Europese Unie een Europese Grondwet krijgt. Dit is een significante daling ten opzichte van de vorige meting (59%).
- 42% noemt zichzelf voorstander en 36% tegenstander van de Europese Grondwet. Ten opzichte van de vorige meting is dit een significante verschuiving ten koste van het aandeel voorstanders (vorige meting: 52% voorstander, 26% tegenstander).
- De ondervraagden hechten (van de 6 voorgelegde stellingen) het meeste belang aan een 'Europese Grondwet waarin de grondrechten voor iedere burger, zoals het recht op vrijheid van meningsuiting, helder zijn vastgelegd' (gemiddelde rapportcijfer 7.9).
- Op de tweede plaats staat: 'een Europese Grondwet waarin de taken en de bevoegdheden van de EU en de afzonderlijke lidstaten duidelijk zijn vastgelegd' (gemiddelde rapportcijfer 7.4).
- Aan 'De Europese Unie tot een culturele eenheid maken, met een taal en zoveel mogelijk dezelfde gebruiken en gewoonten', wordt het minste belang gehecht (gemiddelde rapportcijfer 3.8).

Stembereidheid Referendum:

- De stembereidheid is ten opzichte van de vorige meting niet significant gewijzigd.
- Voor toelichting op de Europese Grondwet zegt 78% waarschijnlijk of zeker te gaan stemmen⁴. Na toelichting stijgt de stembereidheid naar 81%. Ter vergelijking: in de aprilmeting was de stijging vergelijkbaar: van 75% naar 82%.
- Het percentage dat (na toelichting) zegt *zeker* te gaan stemmen is: 58% (54% in de aprilmeting).

Uitslag Referendum:

- De stemverdeling is ten opzichte van de vorige meting significant gewijzigd: het aantal tegenstemmers is duidelijk toegenomen ten koste van het aantal voorstemmers.
- De uitslag van het Referendum op basis van stemintenties is als volgt: (na toelichting Europese Grondwet, en op basis van mensen die **zeker** gaan stemmen (is 58% van de ondervraagden)):
 - o 39% Voor (52% in aprilmeting)
 - o 40% Tegen (30% in aprilmeting)
 - o 21% Blanco/ weet niet (18% in aprilmeting):
- 47% van de voorstemmers en 57% van de tegenstemmers 'zeer zeker' van hun stemkeuze 'voor' respectievelijk 'tegen' de Europese Grondwet.
- 32% van de twijfelaars (blanco/ weet niet) gaat bij twijfel 'voor' stemmen, 37% 'tegen', en 37% weet het echt niet. Ook hier zien we een duidelijke verschuiving richting 'tegen': in de vorige meting gaf nog 40% aan bij twijfel toch voor te gaan stemmen, 18% tegen.
- Tegenstemmers laten zich nog beïnvloeden door:
 - o De inhoud van de Europese grondwet (22%)
 - o De gevolgen van de Europese grondwet voor Nederland (22%);
 - o De mate waarin Nederland eigen baas blijft (13%);
 - o De informatie die ze nog ontvangen (13%)
 - o De argumenten van voor en tegenstanders (11%)
- Een toenemend aantal mensen (45%, ten opzichte van 36% in de aprilmeting) verwacht dat de meerderheid van de Nederlanders tegen de Europese grondwet gaat stemmen. Een nagenoeg even grote groep (44%, ten opzichte van 53% in de aprilmeting) verwacht juist een positieve uitslag van het referendum.

⁴ Dit is geen opkomstpercentage; het betreft het aantal respondenten dat zegt zeker of waarschijnlijk te gaan stemmen. De werkelijke opkomst zal aanmerkelijk lager liggen, mede als gevolg van sociaalwenselijke antwoorden en neiging tot overschatting.

3. Vragenlijst

Intro:

Goede..., u spreekt met van De Onderzoek Groep. Ik zou graag willen spreken met <.....>.

Wij doen op dit moment onderzoek naar de Europese Unie en aanverwante zaken. Mogen wij u hierover een paar vragen stellen? Het gesprek duurt niet langer dan 10 minuten.

- gesprek slaagt
- weigering
- afspraak

1. EUROPESE UNIE

- 1.0 De Europese Unie is de laatste tijd regelmatig in het nieuws. Volgt u dit onderwerp *bewust* in het nieuws via radio, TV, kranten, internet of anderszins?

INT: OPLEZEN

1. niet
2. soms
3. vaak
4. **NIET OPLEZEN:** ik kom het onderwerp niet of nauwelijks tegen in het nieuws
5. **NIET OPLEZEN:** weet niet

- 2.0 Welke actuele onderwerpen en thema's komen er bij u op wanneer u denkt aan de Europese Unie?

INT: SPONTAAN, GOED DOORVRAGEN: EN WELKE NOG MEER?

INT: BIJ ELK GEGEVEN ANTWOORD VRAGEN OF HET POSITIEF OF NEGATIEF WORDT ERVAREN

1. pos: uitbreiding EU met nieuwe landen (algemeen)
2. neg: uitbreiding EU met nieuwe landen (algemeen)
3. pos: toetreding Turkije
4. neg: toetreding Turkije
5. pos: de Europese Grondwet
6. neg: de Europese Grondwet
7. pos: de Euro munt
8. neg: de Euro munt
9. pos: De nieuwe Europese commissie / Europees parlement
10. neg: De nieuwe Europese commissie / Europees parlement
11. pos: Nederlands voorzitterschap van de EU / Balkenende
12. neg: Nederlands voorzitterschap van de EU / Balkenende
13. anders
14. weet niet

- 3.0 Hoe staat u tegenover de Europese Unie?

INT: OPLEZEN

1. zeer negatief
2. negatief
3. neutraal
4. positief
5. zeer positief
6. **NIET OPLEZEN:** weet niet

4.0 In hoeverre voelt u zich geïnformeerd over de Europese Unie?

INT: OPLEZEN

1. slecht geïnformeerd
2. voldoende geïnformeerd
3. goed geïnformeerd
4. **NIET OPLEZEN:** weet niet

5.0 Hoeveel vertrouwen heeft u op dit moment in de Europese Unie?

INT: OPLEZEN

1. geen enkel vertrouwen
2. geen vertrouwen
3. neutraal
4. veel vertrouwen
5. zeer veel vertrouwen
6. **NIET OPLEZEN:** weet niet

2. EUROPESE GRONDWET

INT: LEES OP

Een van de onderwerpen die de laatste tijd in het kader van de Europese Unie wordt besproken is het Europees grondwettelijk verdrag, beter bekend als de Europese Grondwet.

6.0 Heeft u in de laatste maanden iets gehoord of gelezen over deze Europese Grondwet?

1. Ja
2. Nee
3. Weet niet

ALS 6.0 = JA OF WEET NIET

6.1. Volgt u de berichtgeving rondom de Europese Grondwet *bewust* via radio, tv, kranten, internet of anderszins?

INT: OPLEZEN

1. niet
2. soms
3. vaak
4. **NIET OPLEZEN:** ik kom het onderwerp niet of nauwelijks tegen in het nieuws
5. **NIET OPLEZEN:** weet niet

6.2. In hoeverre voelt u zich geïnformeerd over de Europese Grondwet?

INT: OPLEZEN

1. slecht geïnformeerd
2. voldoende geïnformeerd
3. goed geïnformeerd
4. **NIET OPLEZEN:** weet niet

6.3. Zou u meer willen weten over de Europese Grondwet?

1. ja
2. nee
3. weet niet

- ALS: 6.3 = JA**
- 6.4. Hoe zou u dan het liefst geïnformeerd willen worden?

INT: OPLEZEN; MEERDERE ANTWOORDEN MOGELIJK

1. via folders/ brochures
2. via internet
3. via tv
4. via radio
5. via kranten
6. via opiniebladen
7. anders, namelijk.....
8. **NIET OPLEZEN:** weet niet

- ALS 6.4 = 2:**
- 6.4.1 Via welke internetsite zou u dan het liefst geïnformeerd willen worden?

INT: SPONTAAN, GOED DOORVRAGEN: EN WELKE NOG MEER?

1. open answerbox
2. **NIET OPLEZEN:** weet niet

INT: LEES OP:

Op 1 juni 2005 wordt in Nederland een referendum gehouden waarin burgers voor of tegen de Europese Grondwet kunnen stemmen.

- 6.5. Heeft u al eerder gehoord van dit referendum over de Europese Grondwet?
1. ja
 2. nee
 3. weet niet

- ALS 6.5 = JA:**
- 6.61. Via welk (e) kana(a)l(en) heeft u iets gehoord van dit referendum over de Europese Grondwet?

INT: OPLEZEN; MEERDERE ANTWOORDEN MOGELIJK

1. via folders/ brochures
2. via internet
3. via tv
4. via radio
5. via kranten
6. via opiniebladen
7. anders, namelijk.....
8. **NIET OPLEZEN:** weet niet

- 6.6. Bent u van plan om te gaan stemmen bij het Referendum?

INT: LEES OP

1. zeker wel
2. waarschijnlijk wel
3. waarschijnlijk niet
4. zeker niet
5. **(NIET OPLEZEN)** weet niet

ALS 6.6 = ZEKER OF WAARSCHIJNLIJK WEL

6.7. Wat denkt u dat u bij het Referendum gaat stemmen, voor of tegen de Europese Grondwet?

1. tegen
2. voor
3. (NIET OPLEZEN) blanco stem / neutraal
4. (NIET OPLEZEN) weet niet

7.0 Ik ga u zo een aantal stellingen voorleggen over de Europese Grondwet. Wilt u van iedere stelling zeggen of u *denkt* dat deze waar is of juist niet?

INT: STEL DE RESPONDENT ZONODIG GERUST: HET IS GEEN EXAMEN, HET GAAT ER OM WAT DE RESPONDENTEN DENKT OF VERWACHT VAN DE EUROPESE GRONDWET

SCHAAL:

1. waar
2. niet waar
3. NIET OPLEZEN: weet niet

INT: LEES OP

4. Door de Europese Grondwet krijgt de Europese Unie een Minister van Buitenlandse Zaken
5. Door de Europese Grondwet komt er een Europees leger
6. Als Nederland de Europese Grondwet Afwijst komt Nederland geïsoleerd te staan in Europa
7. Volgens de Europese Grondwet kan een lidstaat de Europese Unie verlaten als het dat wil
8. Dankzij de Europese Grondwet kunnen burgers straks direct de Voorzitter van de Europese Raad kiezen
9. Als de Europese Grondwet niet wordt aangenomen, komt Turkije ook niet bij de Europese Unie

INT: LEES OP

Ik zal in een paar zinnen proberen uit te leggen wat de Europese Grondwet inhoudt.

De Europese grondwet vervangt de Europese Verdragen die er nu zijn. Voorbeelden van zaken die in de Europese Grondwet worden geregeld zijn dat de besluitvorming in de Europese Unie wordt vereenvoudigd en de bevoegdheden van het Europees Parlement worden uitgebreid. Op een aantal punten komt het vetorecht te vervallen; Nederland behoudt echter het vetorecht over een aantal belangrijke onderwerpen. Daarnaast worden in de Europese Grondwet grondrechten vastgelegd voor de burgers van de Europese Unie en wordt er geregeld dat er meer zaken Europees aangepakt worden, zoals asielbeleid en terrorisme.

8.0 Verwacht u dat de Europese Grondwet de Nederlandse Grondwet gaat vervangen?

1. nee
2. ja
3. NIET OPLEZEN: weet niet

9.0 Vindt u het belangrijk dat de Europese Unie een Europese Grondwet krijgt?

INT: OPLEZEN. BELANGRIJKE VRAAG !!!

1. helemaal niet belangrijk
2. niet belangrijk
3. neutraal
4. belangrijk
5. zeer belangrijk
6. **NIET OPLEZEN:** weet niet

10.0 Er zijn voor- en tegenstanders van de Europese Grondwet.
Bent u zelf een voor- of tegenstander?

INT: BELANGRIJKE VRAAG !!!

1. tegenstander
2. voorstander
3. **NIET OPLEZEN:** neutraal
4. **NIET OPLEZEN:** weet niet

10.1. **Als 10.0 is 1:** Om welke reden bent u tegen?

Als 10.0 is 2: Om welke reden bent u voor?

Als 10.0 is 3 of 4: Waarom weet u het nog niet?

INT: SPONTAAN, GOED DOORVRAGEN, MEERDERE ANTWOORDEN MOGELIJK

1. Neg: Nederland krijgt minder macht / minder te zeggen in Europa
2. Neg: Nederland verliest eigen gezicht / eigen identiteit
3. Neg: Nederland moet betalen/ opdraaien voor de armere landen
4. Neg: De grote landen krijgen het voor het zeggen in Europa
5. Neg: geen voordeel voor Nederland
6. Neg: Leidt tot meer bureaucratie
7. Neg: Leidt tot meer regels
8. Neg: Europa wordt gemilitariseerd
9. Neg: Nederland verliest zijn eigen grondwet
10. Neg: Ik ben tegen Europa/ verdere Europese samenwerking
11. Neg: ik ben tegen referenda
12. Pos: Meer democratie in Europa
13. Pos: Meer eenheid in Europa / uniformiteit / afstemming
14. Pos: Europese aanpak van problemen zoals criminaliteit en terrorisme
15. Pos: Eerlijker bestuur van Europa
16. Pos: Leidt tot sterkere positie van Europa in de wereld
17. Pos: Ik ben voor Europa/ meer Europese samenwerking
18. Pos: Versterkt mensenrechten/ rechten van burgers
19. Pos: versterkt Europees burgerschap
20. Neutraal: ik weet er te weinig over / te weinig informatie
21. Neutraal: onderwerp interesseert me niet
22. Anders, namelijk.....
23. weet niet

3. REFERENDUM

Zoals gezegd zal op 1 juni 2005 in Nederland een referendum worden gehouden waarin burgers voor of tegen de Europese Grondwet kunnen stemmen.

- 11.0 Van wie denkt u dat dit referendum uit gaat, door wie wordt het uitgeschreven?

INT: SPONTAAN; DOORVRAGEN INDIEN WORDT GEZEGD: "NEDERLAND": DOOR WIE IN NEDERLAND?

1. De regering / het kabinet
2. Minister president / Balkenende
3. Tweede Kamer
4. Eerste kamer
5. Europese unie / EU / EG
6. Europese commissie / Europees Parlement
7. De voorzitter van de EU
8. Door Nederland (niet gespecificeerd)
9. door één van de grote/ belangrijke landen in Europa
10. anders, namelijk.....
11. weet niet

INT: LEES OP

Het referendum waarin Nederlanders voor of tegen kunnen stemmen zal plaatsvinden voordat de Tweede Kamer een beslissing neemt over de goedkeuring van de Europese Grondwet.

- 12.0 In hoeverre denkt u dat de uitslag van de stemming van invloed is op de besluitvorming van de regering?

INT: LEES OP

1. uitslag is **bindend**, en de regering is dus verplicht de uitslag te respecteren
2. uitslag is **niet bindend**, en de regering kan deze dus naast zich neerleggen
3. **NIET OPLEZEN:** weet niet

- 13.0 Stel dat de meerderheid van de Nederlanders voor de Europese Grondwet stemt. Wat denkt u dat de Tweede Kamer dan doet?

INT: LEES OP

1. Tweede Kamer zal het verdrag dus goedkeuren
2. Tweede Kamer zal het verdrag toch niet goedkeuren
3. **NIET OPLEZEN:** weet niet

- 14.0 Stel dat de meerderheid van de Nederlanders tegen de Europese Grondwet stemt. Wat denkt u dat de Tweede Kamer dan doet?

INT: LEES OP

1. Tweede Kamer zal het verdrag dus niet goedkeuren
2. Tweede Kamer zal het verdrag toch goedkeuren
3. **NIET OPLEZEN:** weet niet

15.0 Wie denkt u dat er uiteindelijk beslist over de invoering van de Europese Grondwet in Nederland?

INT: LEES OP

1. de Nederlandse regering / het kabinet
2. het Nederlands parlement / de Tweede Kamer
3. de Europese Unie
4. de Nederlandse burgers
5. **NIET OPLEZEN:** weet niet

Int: Lees op

We zijn bijna aan het einde gekomen van het onderzoek. Er volgt nog een aantal vragen over het Referendum.

4. STEMINTENTIE

16.0 Nu u via dit interview iets meer weet over de Europese Grondwet en het Referendum, bent u van plan om te gaan stemmen bij het Referendum?

INT: LEES OP. BELANGRIJKE VRAAG !!!!

1. zeker wel
2. waarschijnlijk wel
3. waarschijnlijk niet
4. zeker niet
5. **(NIET OPLEZEN)** weet niet

ALS 16.0 = ZEKER OF WAARSCHIJNLIJK WEL

16.1. Wat denkt u dat u bij het Referendum gaat stemmen, voor of tegen?

1. tegen
2. voor
3. **(NIET OPLEZEN)** blanco stem / neutraal
4. **(NIET OPLEZEN)** weet niet

ALS 16.1 = VOOR OF TEGEN

16.1.2 Hoe zeker weet u dat <voor / tegen> gaat stemmen bij het referendum?

1. zeer zeker
2. een beetje zeker
3. neutraal
4. een beetje onzeker
5. zeer onzeker
6. **(NIET OPLEZEN)** weet niet

ALS 16.0 = WAARSCHIJNLIJK OF ZEKER NIET

16.2. Om welke reden gaat u <waarschijnlijk niet / zeker niet > stemmen?

INT: SPONTAAN, GOED DOORVRAGEN, MEERDERE ANTWOORDEN MOGELIJK

1. geen interesse
2. te weinig kennis / informatie
3. ver van m'n bed show
4. stem telt toch niet mee
5. de uitslag wordt toch niet serieus genomen
6. geen vertrouwen in het referendum
7. onderwerp is te ingewikkeld/ te complex
8. tegen referenda/ dit referendum
9. ik stem nooit/ ik ben tegen stemmen
10. anders, namelijk
11. weet niet

ALS 16.0 = WEET NIET

- 16.3. Om welke reden weet u het nog niet of u gaat stemmen?
INT: SPONTAAN, GOED DOORVRAGEN, MEERDERE ANTWOORDEN MOGELIJK
1. geen interesse in het onderwerp
 2. te weinig kennis / informatie
 3. ver van m'n bed show
 4. stem telt toch niet mee
 5. de uitslag wordt toch niet serieus genomen
 6. geen vertrouwen in het referendum
 7. onderwerp is te ingewikkeld/ te complex
 8. tegen referenda/ dit referendum
 9. ik stem nooit/ ik ben tegen stemmen
 10. anders, namelijk
 11. weet niet

ALS 16.1.2 = NEUTRAAL OF WEET NIET

- 16.4. Wat denkt u, ondanks uw mogelijke twijfel, bij het Referendum gaat te stemmen, voor of tegen?
INT: LEES OP.
1. bij twijfel stem ik voor de grondwet
 2. bij twijfel stem ik tegen de grondwet
 99. (NIET OPLEZEN) weet niet

ALS 16.0 = ZEKER OF WAARSCHIJNLIJK WEL

- 16.5. Waar hangt uw uiteindelijke keuze om <voor /tegen/ neutraal / blanco> de Europese Grondwet te stemmen van af? Waardoor laat u uw oordeel beïnvloeden?
INT: SPONTAAN, GOED DOORVRAGEN
1. inhoud van de grondwet
 2. gevolgen van de grondwet voor Nederland
 3. de mate waarin Nederland eigen baas blijft
 4. argumenten van voor- en tegenstanders
 5. welke politieke partijen voor of tegen zijn
 6. de uitslag van referenda in andere landen
 7. anders, namelijk....
 99. weet niet

- 17.0 Welke uitslag van het Referendum verwacht u in Nederland?

INT: LEES OP

1. meerderheid van de mensen is tegen de Europese Grondwet
2. meerderheid is voor
3. **NIET OPLEZEN:** ongeveer even veel mensen voor als tegen
4. **NIET OPLEZEN:** weet niet

- 17.1. Ik ga u zo een aantal stellingen voorleggen over mogelijke invullingen van de Europese Grondwet. Wilt u met een rapportcijfer (van 1 tot 10) aangeven in welke mate u deze invullingen belangrijk vindt.

SCHAAL 1 TO 10

INT: LEES OP

1. Een Europese grondwet waarin de grondrechten voor iedere burger, zoals het recht op vrijheid van meningsuiting helder zijn vastgelegd
2. Een Europese grondwet waarin het principe helder is vastgelegd dat de Europese Unie zich niet bemoeit met zaken die de regeringen van afzonderlijke lidstaten gemakkelijk zelf kunnen doen
3. Een Europese grondwet waarin de taken en bevoegdheden van de Europese Unie en de afzonderlijke lidstaten duidelijk zijn vastgelegd.
4. Een Europese grondwet waarin de taken en bevoegdheden van de Europese Unie, zoals het Europese parlement en de Europese Commissie helder zijn vastgelegd
5. De Europese Unie tot een politieke eenheid maken
6. De Europese unie tot een culturele eenheid maken
7. De Europese Unie tot een culturele eenheid maken, met 1 taal en zoveel mogelijk dezelfde gebruiken en gewoonten

- 18.0 Onlangs is een samenvatting van de Europese Grondwet huis-aan-huis verspreid. Heeft u deze samenvatting gezien?

1. ja
2. nee
3. weet niet

- 18.1 Wat heeft u met deze samenvatting gedaan?

OPLEZEN:

1. deels gelezen
2. helemaal gelezen
3. bewaard om later te lezen
4. weggegooid
5. anders
6. weet niet

5. ALGEMENE GEGEVENS

INT: LEES OP

Tot slot volgen nog twee vragen voor de statistieken.

- 19.0 Op welke politieke partij stemde u bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen. Deze waren in het voorjaar van 2003?

INT: 1 ANTWOORD

HET ZIJN DE VERKIEZINGEN DIE HEBBEN GELEID TOT HET HUIDIGE KABINET

BALKENENDE II

1. CDA
2. LPF (Lijst Pim Fortuyn)
3. VVD
4. PvdA
5. Groen Links
6. SP (Socialistische Partij)
7. D66
8. Christenunie
9. SGP (Staatkundig Gereformeerde Partij)
10. Leefbaar Nederland
11. anders
12. heb niet gestemd
13. mocht niet stemmen/had nog geen stemrecht
14. wil niet zeggen
15. weet niet

- 20.0 Op welke politieke partij zou u stemmen als er vandaag Tweede Kamerverkiezingen zouden zijn?

INT: 1 ANTWOORD

10. CDA
11. LPF (Lijst Pim Fortuyn)
12. VVD
13. PvdA
14. Groen Links
15. SP (Socialistische Partij)
16. D66
17. Christenunie
18. SGP (Staatkundig Gereformeerde Partij)
19. Leefbaar Nederland
20. Groep Wilders
21. anders
22. ga niet stemmen
23. mag niet stemmen/heb nog geen stemrecht
24. wil niet zeggen
25. weet niet

Dit waren mijn vragen over de Europese Unie en aanverwante onderwerpen. Hartelijk dank voor uw medewerking en een prettige dag verder.